

Невена Б. Банковић
Академија струковних студија „Шумадија”
Одсек Крагујевац

Смиљана М. Игрутиновић
Одсек Трстеник

УДК 821.111(73)-31.09 Селинцер Џ. Д.
DOI 10.46793/Uzdanica21.2.191B

Стручни рад
Примљен: 1. март 2024.
Прихваћен: 21. јун 2024.

ХОЛДЕН КОЛФИЛД: ЈЕДАН ПОГЛЕД НА СВЕТ ИЛИ ТУМАЧЕЊЕ РОМАНА *ЛОВАЦ У ЖИТУ* ИЗ ПЕРСПЕКТИВЕ ФРОМОВЕ ФИЛОЗОФИЈЕ

Айстѝраќѝ: У раду се анализирају поједини аспекти романа *Ловац у житѝу*, попут иницијације главног јунака, његове истовремене тежње за животом и склоности ка деструкцији, као и теме конформизма, идолопоклонства, критичког мишљења, егоизма, религије и филозофије. Наведени аспекти романа доводе се у везу са идејама Ериха Фрома изнетим у једном броју његових дела. Посматрани кроз призму Фромових поставки, наизглед фрагментарни и неповезани елементи романа постају делови онога што чини свет и друштво, не само америчко педесетих година XX века, већ и оно које називамо савременим глобалним друштвом. Циљ рада је да анализом романа укаже на везу фикције и стварности, пронађе тачке преклапања и наговести могућ степен тих подударности.

Кључне речи: *Ловац у житѝу*, Џ. Д. Селинцер, Ерих Фром, конформизам, иницијација, критичко мишљење, идолопоклонство.

УВОД

Идеја за писање овог рада проистекла је из промишљања о универзалној, исконској вези човека и друштва и питања степена човековог прилагођавања друштву. Како човек не може стајати сам за себе, он заштиту и уточиште добија из својих припадности породици, групи, нацији, раси, култури. Из наведених припадности он гради идентитет, што често подразумева потискивање једног дела личности који може бити њен најдрагоценији и најаутентичнији део.

Из сукоба који наступа током формирања човека као индивидуе и друштвеног бића произлазе конфликти које појединац мора разрешавати. Један од њих је адолесцентна криза, када појединац напушта породично окружење и свет детињства и приступа свету одраслих као његов пуноправни члан. Процес одрастања и уласка у свет одраслих, који се назива и иницијацијом,

чине кораци напред и неизоставно кораци назад, регресивне тежње да се човек врати на сигурно, натраг у мајчину утробу.

Сукоб индивидуе и друштвеног система савршено је описан и деликатно усложњен у Селинцеровом роману *Ловац у жмију*, чији је јунак Холден Колфилд ухваћен у процепу „између” – између детињства и одраслог доба, прошлости и будућности и, фигуративно (а понекад и дословно), живота и смрти¹. Пuteви и везе ка детињству се прекидају, те се назад не може, а свет у који се мора ступити још увек није изграђен, те се главни јунак овог романа осећа дезоријентисано и изгубљено.

Везу између појединца и друштва и сложене механизме њихових међусобних утицаја Ерих Фром адресира у низу својих дела и пише о комплексним темама као што су ауторитарност, симбиотски односи, иницијација, деструктивност, оквири проматрања живота² итд. Фром указује на чињеницу да сваки облик поступања и одношења човека према природи и друштву неминовно постаје лични, као што и сваки облик понашања човека према стварима неизоставно постаје облик понашања човека према човеку.

ИНИЦИЈАЦИЈА И СИСТЕМ ВРЕДНОСТИ

Описујући свет одраслих, школе које је похађао, другове и професоре које је упознао, Холден приказује различите личности и говори о њиховим међуљудским односима. Он запажа детаље, танане, необичне појединости које многим остају непримећене. Ова Холденова особина указује на његову уметничку природу – он покушава да проникне у мотиве других људи и да их разоткрије. Такође, он критикује оне којима мањка проницљивост и вештине нијансирања (Ахметагић 2018: 168).

Свеприсутан егоцентризам, мржњу и лицемерје, љубав према популарности, глуми и манипулисању Холден одбија да прихвати као делове сопствене личности, већ напуштањем школа негира своје одрастање и одбацује свет чији део не жели да буде. Он гради сопствени идентитет не из припадности средини чији је део, већ из контраста, опозиције тој средини (Ахметагић 2018: 162, 165).

¹ Свака регресија, тј. сваки повратак на претходну, превазиђену фазу у фигуративном смислу представља смрт.

² Фром објашњава да ауторитарни тип личности (онај који обожава ауторитет) улази у симбиотске односе са ауторитетом, и из моћи ауторитета и подређености њему гради свој идентитет. Иницијација подразумева развијање сопствених моћи, а не подређеност, те осујећење иницијације неминовно води у деструктивност. Оквири проматрања односе се на потребу сваког човека за постојањем система вредности и „координативног система” из којег ће тумачити свет, без обзира на ваљаност постулата на којима тај систем почива.

Разматрајући Холденов пркос и бунтовништво, поједини критичари сматрају да је листа ствари које Холден не воли много већа у односу на оне који воли. Тако критичар Максвел Гајзмар (Maxwell Geismar) Фебину примедбу упућену Холдену да не воли ништа што се дешава користи као аргумент за тврдњу да се роман ни за шта не залаже, а Холдена сматра симболом „култивисане негације”. Као противаргумент, Ихаб Хасан (Ihab Hassan) наводи да Холден има више предмета презира него љубави, али да је то цена коју плаћа за свој идеализам и бунт (Маркус 1963: 6).

Холден је у непрестаном судару са општеприсутним системом вредности, док покушава да очува свој лични. Његов идентитет још увек није формиран, те он проживљава снажно осећање неприлагођености због раскорака личних и вредности на које је упућен у процесу социјализације (Ахметагић 2018: 164).

У свом окружењу Холден се осећа као мањина, *аујсајгер*, јер ни са ким не дели своје виђење и доживљај света. Зато је принуђен да се враћа својој млађој сестри Феби, а у мислима окреће млађем брату Елију, кога је изгубио, кога призива у помоћ и са ким у себи разговара. За разговор са Елијем Холден каже: „Радим то понекад, кад се осећам тако убијено” (Селинцер 2013: 110). Холденов однос према братовљевој смрти представља једну од кључних тема романа. Уместо младалачке илузије о бесмртности, Холден на плећима носи терет који га паралише. Он осећа грижу савести због братовљеве смрти, а тражи разлоге за оправданост сопственог живота. Не успева да разуме зашто бољи од њега умиру и која је сврха његовог постојања. Холден покушава да одговори на питања шта је суштина живота, где је срећа, у чему је лепота живљења, у свету лишеном смисла, хуманости и искрености. Када је усамљен он жели да га нема, међутим, сећање на брата и мисли о сестри прожимају га безграничном љубављу. Ели и Феба, прошлост и будућност, смрт и живот, подсећају Холдена да због пролазности живота не треба да изгуби из вида лепоту живљења.

ПОРОДИЦА: ПОДУЧАВАЊЕ О КОНФОРМИЗМУ ИЛИ АУТЕНТИЧНОСТИ

Холденова потреба да се враћа примарној породици показује да је породица прва јединица друштва у формирању вредносних судова. Прво ревидирање усвојених вредносних постулата наступа са адолесценцијом. Иако чланови исте породице најчешће деле исте вредности (што је Холденов случај са Елијем и Фебом), Холден не осећа исту наклоност према старијем брату за кога сматра да се „продао” јер пише филмске сценарије за Холивуд. Како су медији најзначајније средство у стварању и преношењу општепри-

хваћених вредности или онога што тек треба опште прихватити (Фиск 2001), Холден јасно артикулише свој револт према филмовима јер их сматра лажним.

Холденова непогрешива запажања о суштини природе људи које описује и јасно уочавање потребе за глумом и лицемерјем произлазе из његове способности да критички мисли. Говорећи о критичком мишљењу, Фром казује да се критичко мишљење потискује онда када се испостави да је оно опасна вештина – када доводи у питање мишљење ауторитета од ког се зависи. У случају детета до потискивања критичког мишљења може доћи рано, јер када примети недоследност родитеља, дете ће одбацити своје критичко мишљење јер ће га сматрати опасним или сувишним (Фром 2016а: 132).

Поред Холдена који критички приступа стварима, висок степен критичког мишљења показује и Феба. Она разликује добар филм од лошег, добру глуму од лоше, зна шта јој се допада а шта не, разуме оно шта јој Холден говори. Описи Холденових родитеља су ретки, нарочито његовог оца, међутим читалац из њихових описа може закључити да они не припадају ауторитарним типовима личности. Холден не страхује од реакције својих родитеља због избацивања из школе, Феба се не плаши да слаже мајку у сцени када прикрива Холдена у својој соби. У разговору Фебе са мајком може се видети однос једнакости, јер Феба отворено износи своја запажања. И Холден и Феба приступају стварима критички јер се та вештина прво стиче у породици.

По мишљењу Фрома, способност да се ствари сагледају какве јесу постепено се губи, чиме се умањује моћ људи да чују и виде истину, што је последица ширења лажи, не само у политици, већ и у уметности и књижевности.

Јавност, чак и она образована, увелико је изгубила способност да разликује непатворено од лажног. Неколико чинилаца је узроковало овај дефект. Међу њима предњачи најпростија церебрална оријентација већине људи – они читају или слушају само *речи* и мисаоне појмове, а не слушају „трећим ухом” не би ли чули доказе ауторове аутентичности (Фром 2015: 22).

Холден покушава да сачува свој дар да види и чује испод појавног нивоа ствари. Не воли ни филм ни представу, већ све мора сам да прочита да би чуо разлоге између редова. Он трага за аутентичним, а страхује од патвореног, од глуме и претварања.

ИДОЛИ И ИДОЛОПОКЛОНОСТВО

Фаворизовање материјалног аспекта ствари и власништва над ствари-ма у односу на нематеријална искуства које живот пружа за последицу има

процват идолопоклоништва које је постало распрострањено и општеприхваћено. Савремени човек обожава новац, славу, престиж.

У свету који Холден вешто осликава новац говори, као и све што се њиме купује: кожни кофери, флазелска одела, карирани прслуци, кадилаци, скупе школе. Разлике међу људима за циљ имају раздвајање људи; оне не представљају богатство различитости, већ проналажење повода за разликовање.

Идолопоклоничка љубав према новцу сродна је идолопоклоничком одношењу према популарности и успеху. Тако, када у једном локалу среће бившу девојку свог брата, Холдену смета њено одушевљење успехом који је Д. Б. постигао у Холивуду, нарочито зато што она није прочитала ниједну његову причу.

При музичком извођењу Ернија, *великој дебелој црнци, невиђеној сноба*, Холден региструје тајац међу људима који је требало да укаже на Ернијеву величину и да јој допринесе (Селинцер 2013: 94). Ернијева убеђења о себи могла су да се „чују” у начину на који је свирао – „док је свирао, звучао је као тип који неће да разговара с тобом ако ниси нека величина” (Селинцер 2013: 90). За Ернијево понашање Холден је делимично кривио гомилу којој су потребни идоли:

На неки чудан начин, међутим, било ми га некако жао кад је завршио. Мислим да он чак више и *није знао* да ли добро свира или не. Али није све његова кривица. Добрим делом су криви сви ти морони што тапшу као суманути – такви би *свакој* упропастили, само ако им се пружи прилика (Селинцер 2013: 94–95).

Исти квалитет Холден уочава гладајући позоришну представу. Глумци се нису понашали ни као глумци ни као обични људи. Понашали су се као да мисле да су неке величине. Били су *превише* добри: „Понашали су се, донекле, као што стари Ерни, тамо у Вилицу, свира клавир. Кад нешто превише добро радиш, онда, после неког времена, ако не пазиш, постанеш разметљив. А онда већ ниси тако добар” (Селинцер 2013: 138).

Из домена уметности и перформанса, понашање се шири и на домен публике, па је у паузи после првог чина улогу грандиозности преузела публика, „сви су [...] галамили о представи тако да свако може да их чује и укапира колико су оштроумни” (Селинцер 2013: 138).

Ерни и глумци подређују свој наступ свом егу, те Холден закључује да већина људи не може да ради ништа других људи ради, већ само искључиво свог ега ради. Размишљајући о часним сестрама и чињеници да оне могу да скупљају прилоге за сиромашне сиромашних ради, Холден пореди часне сестре са својом тетком и мајком Сали Хејс и пита се да ли би и две другопоменуте жене могле да буду поведене хуманим разлозима. Одговор је недвосмислено одричан.

У својим делима Фром објашњава да се односи из производног домена (апстракционизам, отуђење, хомогенизација итд.)³ преносе у приватне међуљудске односе. Истом логиком, може се закључити да се односи из света медија и перформанса, филма и позоришта, идеје о величини и грандиозности, селе на планове појединачних личности. И Холден то врло лако и сликовито успева да објасни.

ФОРМА ИЛИ СУШТИНА

У свом делу *О нејослушности* Фром објашњава да када идеја изгуби своју животност она постаје формула, а формулација постаје важна када искуство постане мртво – како би неко могао контролисати људе контролишући њихове мисли ако не постоји *исправна* формулација мисли (Фром 2019: 15). С друге стране, у *Психоанализи и религији*, Фром говори да у савременом друштву постоји склоност ка ритуалима и заједничким искуствима, која потиче из религије, и да је наклоност ка ритуалима један од разлога посеђивања цркве. За савременог човека ритуал има велику привлачност, чак и када је одсечен од свакодневног живота⁴ (Фром 2016b: 95). Ритуале воле и вође ауторитарних система:

Сложени ритуали у ложама, ритуали у вези патриотског поштовања државе, ритуали који се тичу љубазног понашања, и многи други, изрази су ове потребе за заједничком акцијом, а опет често испољавају само осиромашење посвећеног циља и отцепљеност од оних идеала, које званично препознаје религија и етика (Фром 2016b: 95).

Склоност ка братским организацијама, обузетост исправним кодексом понашања докази су потребе човека за ритуалом и празнине оних који их упражњавају (Фром 2016b: 95). Роман дотиче тему ритуала на више места. Најочигледнији пример је божићна представа у којој гомила глумаца носи распећа по сцени. На сцену су са свих страна излазили анђели, глумци и људи који су певали божићне песме. Холден назива ту сцену лажном и описује је на следећи начин:

То би требало да буде религиозно до бола и богзна како лепо и све, али стварно не видим шта је религиозно или лепо у гомили глумаца који носе распећа по читавој сцени. Кад су били готови и почели да се враћају иза кулиса, видело се како једва чекају да припале цигарету или нешто. Гледао сам то и

³ Појмови које користи Ерих Фром да објасни како економски и производни поредак утичу на приватни и лични домен, тако што се односи из првог преносе на други. Наведено је показатељ да све што човек ради директно утиче на њега и мења начин на који се он односи и према себи и према другима.

⁴ Дакле, када је постао формула.

претходне године, са Сали Хејс, и она је само понављала како је то чаробно, костими и све. Рекао сам јој да би Исус вероватно повратио да је могао да их види – све те циркуске костиме и остало. Сали је рекла да сам богохулни атеиста. Вероватно и јесам (Селинцер 2013: 149–150).

Љубав према ритуалу може се видети и у другим колективним искуствима, какав је спорт на пример. Описујући рагби меч, Холден каже: „очекивало се да извршиш самоубиство или нешто ако стари Пенси не победи” (Селинцер 2013: 8).

Холден примећује да заједничка припадност тиму, клубу, зближава људе, али не на начин да их чини приснијим, пријатељски настројеним, већ чини да они постају група која штити своје интересе. Зато Холден каже да је спортска багра слизана међу собом (Селинцер 2013: 50), а у друштву „[...] сви су издељени у те одвратне мале клике”. Они који играју кошарку држе се за себе, католици се држе за себе, „глупи интелектуалци се држе за себе, ликови који играју бриџ држе се за себе. Чак се и ликови који припадају идиотском клубу *Књиће месеца* држе за себе” (Селинцер 2013: 143).

Нису само спортске утакмице личиле на циркус, већ је циркус пражњен и када су спонзори долазили у званичне посете у Пенси Преп. Један од њих, по имену Осенбургер, донирао је колеџу велика средства, те је део зграде назван по њему. Када је пристигао у школу, у свом „монструозном кадилаку”, студенти су га поздравили са трибина имитирајући локомотиву. Поменути господин је свој говор у капели започео вицом, а говорећи о Исусу казао је да мисли о њему као о свом другару, са којим стално може да разговара, чак и док вози ауто (Селинцер 2013: 23).

Савремен свет заиста следи принципе необузданог егоизма (Фром 2019: 13) и Селинцеров Холден Колфилд не може да затвори очи пред тим, колико год да дубоко зарони главу у своју ловачку капу.

РЕЛИГИЈА

Селинцеров роман је критикован, чак и забрањиван због односа главног јунака према религији. У америчком друштву религија је незаобилазна тема, али и место размимоилажења и несугласица. Цркве су бројне, тумачења Библије разна и врло често искључива једна у односу на друге. Као веома осетљива тема, религија може бити повод за размирице. Атеиста је мало, а на њих се гледало с подозрењем, као на морално корумпиране. Управо је тема атеизма била један од разлога за искључивање овог романа из средњошколске лектуре и проглашавање *Ловца у жици* за неморалну књигу (Франгедис 1988: 72).

У једном од својих есеја, пишући о атеизму илити безбожништву у савременој Америци, Салман Ружди каже да је атеизам у Сједињеним Држа-

вама, за разлику од Европе, још увек необична појава: „Ако у Америци [...] изјавите да не верујете у Бога, то обично изазива шок јавности: запрепашћење и отежано дисање” (Ружди 2021: 247). Напад на религију може лако бити схваћен као напад на суштински аспект нечијег идентитета. Питање религије у САД у директној је вези са питањем слободе. Док се у Европи борба за слободу мишљења водила више против цркве него против власти, у Сједињеним Државама религија и слобода су у „истом табору” (Ружди 2021: 248). У САД слобода религије претходи слободи говора, тј. она је од примарног, а слобода изражавања од секундарног значаја, зато атеизам у САД има тако плитке корене. „Религија се на северноамеричком тлу венчала са слободом”, што потврђује први амандман (Ружди 2021: 248).

Може се претпоставити да је у време објављивања романа атеизам био још мање привлачна појава него данас. С друге стране, наведено не мора бити потпуно тачно, јер су педесете биле време које се кретало ка времену борбе за различите врсте слобода, времену Џ. Ф. Кенедија (демократе⁵, римокатолика) који је за многе Американце представљао нову наду, слободу, која је Кенедијевим убиством уништена. Без обзира на могуће разлике у поимању атеизма педесетих или почетком двадесет првог века, атеизам у САД још увек није популарна појава.

Какав је Холденов атеизам? Он потиче од оца за кога каже да је *био* католик, и мајке за коју не каже које је религије, само каже да није исте као отац. Као логичан закључак, сва су деца у Холденовој породици била атеисти. Због његовог презимена ирског порекла, људи закључују да је он католик⁶. Тако је један ученик у његовој школи покушао да одгонетне да ли је Холден католик, а у разговору са часним сестрама Холден стрепи да ће га оне питати за вероисповест:

Рекао сам да је и мени много пријао разговор са њима. Што сам заиста и мислио. Пријао би ми чак и више да се нисам некако бојао, све време док сам разговарао са њима, да ће изненада покушати да утврде да ли сам католик. Католици увек покушавају да утврде да ли си католик (Селингер 2013: 124).

Присећајући се разговора са поменутиим учеником, Холден објашњава:

Ствар је у томе што се лепо видело, из начина на који ме је питао, да покушава да утврди да ли сам католик. Најозбиљније. Не мислим да је гајио неке предрасуде или нешто, али просто је хтео да зна, то је све. Баш се унео у тај разговор о тенису, али видело се да би *још више* уживао у свему томе да сам био католик. Тако нешто ме тотално излуђује. Не кажем да нам је то упропа-

⁵ Демократе су више секуларне од републиканаца (Ружди 2021: 247).

⁶ Мисли се римокатолик.

стило разговор или нешто – није – али му свакако ни најмање није допринело (Селинцер 2013: 125).

Религиозност људи се много више тиче форме, а мање суштине. Религија се не бави темама праштања, већ разликама – протестант, католик, квекер, јеврејин, атеиста. У разговору са једним студентом, квекером, који му је био драг, Холден није могао да се усагласи са њим да ли је Јуда након самоубиства отишао у пакао или не. За младог квекера, одговор је био недвосмислено потврдан. За Холдена није био такав:

Е баш у томе се нисам сложио с њим. Рекао сам како бих се кладио у хиљаду долара да Исус никада није послао старог Јуду у пакао. И сад бих се кладио, да имам хиљаду долара. Мислим да би га било који апостол послао у пакао – и то под хитно – али кладио бих се у све на свету да Исус то није учинио. Онда је Чајлдс рекао да је мој главни проблем што не идем у цркву или нешто. У неку руку био је у праву. И не идем (Селинцер 2013: 111–112).

Религију и филозофију Фром назива оквиром оријентације и веровања, који подразумева човекову потребу за системом веровања, који му је неопходан зарад очувања менталног здравља. Религија, као осетљива тема, по мишљењу неких интелектуалаца захтева ревидирање упоредо с временом, за шта се залажу књижевници Салман Ружди и Ханиф Курјеша, говорећи најпре о исламу. Из наведеног је могуће поставити питање да ли је став према исламу применљив и на друге религије и системе мишљења, и да ли се секуларизација фанатизма⁷ у модерно доба може довести у везу са одбијањем поменутих ревизија.

МОТИВ БЕКСТВА

Готово сваку кризу прати мотив бекства, као покушај избегавања или негирања проблема. Зато Холден машта о одласку од куће и усамљеничком животу. Међутим, бекство из система није могуће и то је истина коју Холден учи да прихвати. Пренебрегнувши чињеницу да је привилегован и да има више прилика у односу на своје вршњаке (попут Естер Гринвуд из чувеног романа Силвије Плат), Холден се неодговорно понаша, прави грешке и балансира на ивици провалије мислећи да спречава друге да у њу пропадне, несвестан своје рањивости.

Подсмевајући се идеји да је живот игра коју треба играти поштујући правила, Холден сматра да је из угла „грофова” живот добра игра, међутим,

⁷ Појам који користи С. Ружди у есеју „Инстинкт слободе” у књизи *Истина је на свим језицима истиа* (Ружди 2021: 259).

тамо где нема „грофова”, ту нема ни игре (Селинцер 2013: 14). Неупитна је чињеница да се Холден налази на страни где су „грофови”, јер је „пут социјалног успеха Холдену широко отворен, али је то пут на коме се, како јунак мисли, не налази ништа пресудно важно” (Ахметагић 2018: 168).

Трауматични губитак млађег брата чини да Холден гледа на живот као на неправичну игру. Своју велику осетљивост и патњу за братом Холден јасније показује говорећи о књижевности када каже да чак ни у књижевности не воли када умиру паметни и духовити ликови.

Губитак Елија суштина је Холденовог очаја и проблем о којем се не разговара, већ Елијева смрт представља догађај од којег се само временски удаљавају, што не умањује трауму. Холден мора да нађе одговор на питање *како даље* док се у мислима непрекидно враћа Елију и његовој рукавици за бејзбол, на којој су биле исписане најлепше песме које је Ели могао да чита док је у пољу чекао да неко удари лопту. Да ли је Ели Холденов ловац у житу?

Усамљени Холден у очајном је стању (Селинцер 2013: 143). Осећа кривицу што је жив, а Ели није. У његовом систему веровања, Ели и Феба јесу бољи од њега и на срећу, као такви, спречавају га да падне у понор.

У последњој сцени, док гледа млађу сестру како се вози на рингишпили, Холден остаје на киши, пушта је да на њега пада, учећи да прихвата кишу, као и сунце које после ње долази и поново одлази. На питање где одлазе патке, или шта је са рибама у залеђеном језеру, да ли се мајка природа брине за њих, Холден одустаје да пронађе одговор, али у своје име открива да је он тај који за себе мора да се побрине.

Ели, иако је мртав, остаје неко од кога Холден тражи избављење. Док прелази улицу у Њујорку, Холдену се чини да тоне, да никада неће стићи на другу страну, јер тамо ништа не постоји, као што не постоји ни Холденова визија сопственог живота. Не постоји сутра, па не постоји ни страна улице на коју треба прећи. Да би некуда стигао Холден почиње да разговара са Елијем и каже: „Ели, не дај да нестанем. Молим те, Ели” (Селинцер 2013: 211). Селинцер кроз Холденов лик показује везу са мртвима или дуг према мртвима, који увек остају у људима као имагинарни саговорници; као и према млађима према којима постоји одговорност, који су ту да спрече пад, јер је њима живот неоспорно вредан живљења. Бекства из система нема. Морају прво да се нађу начини да се човек избави од себе самог, да би могао да почне да живи.

Иако би то понекад желео, Холден схвата да живот није могуће конзервирати, ставити у теглу, под стаклено звоно. До краја романа Холден закључује да је боља неизвесност живих ствари и живота, него извесност мртвих и смрти.

ЗАКЉУЧАК

Иако Селинцер није имао брата кога је изубио, роман говори о губитку – о разградњи нечега што је било и стварању нечег новог, с тим да се нестајање боље примећује од стварања које је процес који припада и будућности.

Селинцер је свој роман писао десетак година. Започео га је у двадесетим годинама, те роман обилује младалачким хумором, речником и безобразлуком, са увидима и проницљивошћу старије особе која је већ стекла животна искуства. Првих шест поглавља романа Селинцер је носио са собом у рат. Она су писцу била попут амајлије која га је одржавала у животу. С обзиром на период и околности у којем је писан, роман је прожет импулсима да се преживи, али и супротним тенденцијама – да се живот, који је у рату под сталном претњом, одбаци као безвредна роба.

У једном од поглавља, говорећи о брату, Холден помиње рат:

Мој брат Д. Б. био је у војсци четири одвратне године. [...] сећам се кад је долазио кући на одсуство – све време је прележао на кревету. Једва да се уопште и појавио у дневној соби [...]. Једном је рекао Елију и мени како не би знао у ком правцу да пуца да је морао да пуца на неког (Селинцер 2013: 152–153).

Селинцер није одабрао да напише роман о рату, али су године које је провео у њему заувек измениле његов живот. Ништа није могло да припреми младића из добристојеће породице за оно што рат чини људима у психолошком и моралном смислу, те је по повратку из рата боравио у психијатријској установи на лечењу. Када је покушао да објави свој роман, добио је одговор да је Холден Колфилд ментално болестан, вероватно као и његов аутор, што је Селинцера погодило⁸. Читавог живота носио је терет критике свог романа, осуду од стране дела јавности, коју је тако лепо описао у свом делу. Да ли је, као и многи други пре њега, Селинцер негативним критикама окривљен да је „празнина његовог срца понор у који људско друштво може да пропадне” (Ками 2010: 72), па је учињен покушај да писац и његово дело буду неправедно лоше оцењени? Та врста критике, коју целина воли да упути једном свом делу, оном који се усудио да проговори, присутна је и у савремено доба.

Својим романом Селинцер приказује психолошки пад модерног друштва и разлоге за менталну дезоријентисаност и губитак вере (Бисерић 2016: 379). За младог Холдена живот је апсурдна појава, и то није уобичајен апсурд који свака млада особа осећа. То је апсурд који осећа аутор романа, који преноси на свог протагонисту. Холден осећа празнину између себе и света чији је део, једну врсту неповезаности, као да ће „пупчана врпца” која

⁸ Видети NPR Staff, *The Private War Of J. D. Salinger* (2013).

га спаја са човечанством да се прекине и да ће он заувек одлутати у ништавило. Он балансира између две тежње, две жеље, да се „пупчана врпца” заувек прекине и наступи крај апсурдном животу, или да се она оснажи и живот снажније и страственије пригрли.

До краја романа Холден схвата речи свог професора Антолинија: да мора да одабере живот, увек да бира живот, да сâм мора да одреди куда жели да иде, а онда тамо и пође. И то што пре.

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

Ahmetagić (2018): J. Ahmetagić, Kriza adolescencije i(li) kriza humaniteta: *Lovac u žitu, Srpski jezik, književnost, umetnost*, Zbornik radova sa XIII međunarodnog naučnog skupa održanog na Filološko-umetničkom fakultetu u Kragujevcu.

Biserčić (2016): M. Biserčić, Elementi popularne kulture u delu *Lovac u žitu* Dž. D. Selindžera, *Savremena proučavanja jezika i književnosti*, Zbornik radova sa VII naučnog skupa mladih filologa Srbije održanog na Filološko-umetničkom fakultetu u Kragujevcu.

Fisk (2001): Dž. Fisk, *Popularna kultura*, Beograd: Clio.

Frangedis (1988): H. Frangedis, Dealing with the Controversial Elements in *The Catcher in the Rye*. Retrieved in January 2022 from <https://www.jstor.org/stable/818945>

From (2015): E. From, *Umeće življenja*, Podgorica: Nova knjiga.

From (2016a): E. From, *Bekstvo od slobode*, Beograd: Nova knjiga plus.

From (2016b): E. From, *Psihoanaliza i religija*, Podgorica: Nova knjiga.

From (2019): E. From, *O neposlušnosti*, Čačak–Beograd: Grada K.

Kami (2010): A. Kami, *Stranac*, Beograd: Srpska književna zadruga.

Krupnik (2010): M. Krupnick, J. D. Salinger Obituary. Retrieved in January 2022 from <https://www.theguardian.com/books/2010/jan/28/jd-salinger-obituary>

Markus (1963): F. Marcus, *The Catcher in the Rye: A Live Circuit*. Retrieved in January 2022 from <https://www.jstor.org/stable/26278759>

NPR Staff, *The Private War Of J. D. Salinger*. Retrieved in January 2022 from <https://www.npr.org/2013/09/01/217786593/the-private-war-of-j-d-salinger>

Oman, Oman (1976): C. Ohmann, R. Ohmann, Reviewers, Critics, and *The Catcher in the Rye*. Retrieved in January 2022 from <https://www.jstor.org/stable/1342870>

Ruždi (2021): S. Ruždi, *Istina je na svim jezicima ista*, Beograd: Vulkan izdavaštvo.

Selindžer (2013): Dž. D. Selindžer, *Lovac u žitu*, Beograd: Lom.

Nevena B. Banković

Academy of Vocational Studies “Šumadija”
Kragujevac Department

Smiljana M. Igrutinović

Trstenik Department

HOLDEN CAULFIELD’S POINT OF VIEW OR INTERPRETATION OF THE NOVEL *CATCHER IN THE RYE* FROM THE PERSPECTIVE OF ERICH FROMM’S PHILOSOPHY

Summary: The paper analyses certain aspects of Jerome David Salinger’s *The Catcher in the Rye* – the main character’s initiation into the adult world, his desire for life and tendency to destruction, as well as issues such as conformism, idolatry, critical thinking, egoism, religion and philosophy. The analysis is carried out from the perspective of Erich Fromm’s ideas. Seen through the prism of Fromm’s works, elements of the novel that may seem fragmental and disconnected become the building blocks not only of American society of the time, but of contemporary global society as well. The aim of the paper was to compare fiction and reality and find overlapping points, i.e. the degree to which literature and the real world are connected and intertwined.

Keywords: *The Catcher in the Rye*, D. J. Salinger, Erich Fromm, conformity, initiation, critical thinking, idolatry.